

עוצי הנשרה

מבית מכון - 'מרגניתא דרבי מאיר'

להוצאת תורות רבונ"ק לבית דראהביטש - סטרעליסק - סטריא

• פ' יתרו תשפ"ג • שנה ב' גליון ע' •

שרה הנוטה

תפלס, אמר רבי אבא בר כהנא אמר הקב"ה לא תהא יושב ומשקל במצותיה של תורה כענין שנאמר (ישעיה מ' י"ב) ושקל בפלס הרים לא תהא אומר הואיל והמצוה הזו גדולה אני עושה אותה ששכרה מרובה והואיל וזו מצוה קלה איני עושה אותה מה עשה הקב"ה לא גילה לבריות מהו מתן שכרה של כל מצוה ומצוה כדי שיעשו כל המצוות בתום מנין שנאמר נעו מעגלתיה לא תדע, למה"ד למלך ששכרו לו פועלים והכניס אותן לתוך פרדסו סתם ולא גילה להן מהו שכרו של פרדס שלא יניחו דבר ששכרו מועט וילכו ויעשו דבר ששכרו מרובה בערב קרא לכל אחד ואחד א"ל תחת איזה אילן עשית א"ל תחת זה א"ל פלפל הוא שכרו זהוב אחד קרא לאחר אמר לו תחת איזה אילן עשית א"ל תחת זה אמר לו שכרו חצי זהוב פרח לבן הוא קרא לאחר א"ל תחת איזה אילן עשית א"ל תחת זה א"ל זית הוא שכרו מאתים וזו אמרו לו לא היית צריך להודיע אותנו איזה אילן שכרו מרובה כדי שנעשה תחתיו אמר להם המלך אילו הודעתי היאך היה כל פרדסי נעשה. כך לא גילה הקב"ה מתן שכרן של מצוות חוץ משתי מצוות החמורה שבחמורות והקלה שבקלות כבוד אב ואם חמורה שבחמורות ומתן שכרה אריכות ימים שנאמר (שמות כ' י"ב) כבוד את אביך ואת אמך למען יאריכון ימיך, והקלה שילוח הקן ומהו שכרה אריכות ימים שנאמר שלח תשלח את האם וגו', הוי כי יקרא קן צפור, עכ"ל.

ועל פי זה אפשר לפרש כי מצוות כיבוד אב ואם היא חמורה שבחמורות ושילוח הקן הוי קל שבקלות, וממילא משניהם לומדים כאחד שבמצוה הקלה רואים שיש בה גם כן שכר של 'למען ייטב לך' לעולם שכולו טוב שהוא שכר גבוה כל כך, וממילא נלמד ק"ו למצוות יותר חמורות, ומכיבוד אב ואם הלימוד הוא לאידך גיסא דאף במצוה חמורה שבחמורות יש בה גם כן שכר פשוט בגשמיות, וממילא צ"ל דבקרא דכתיב 'למען ייטב לך' כלול שניהם גם יחד, הטבה רוחנית והטבה גשמית.

{ ליקוטי "מאור ישראל" מרבינו מהר"י זצוק"ל }

מדבר באדם המקיים את מצוות כיבוד אב ואם מחמת השכל והדעת, היינו כי המצוה הזאת היא מצוה שכלית ביותר, ומכל מקום התורה הק' אמרה לו שיוכה לאריכות ימים, והוא באופן הגשמי, ולכך לא נאמר כאן 'ולמען ייטב לך', כי הטובה אינה שמורה אלא למי שהוא עושה המצוה לשם ד', והכא הבטיחתו תורה שכר גשמי, אבל העושה המצוה לשם שמים יזכה לאריכות ימים רוחנית לעולם שכולו ארוך.

ולפי זה אפשר לפרש הגמ' דהנה ראה מעשה שאחד עלה לעשות מצוות אביו וירד נפל ומת, א"כ איפה מוכרח שאותו הבן לא עשה המצוה שלא לשמה, כי אם היה עושה שלא לשמה הרי בזה זוכה לשכר של אריכות ימים גשמי, על כרחך מדמת מוכרח שלא עשה כן שלא לשמה, וממילא גם כן לא יתכן שהיה מהרהר באותה שעה הרהורי עבודה זרה, כי המה תרתי דסתרי, על כרחך צריך לומר דהשכר של כיבוד אב ואם לשם שמים הוא אריכות ימים רוחנית, ולכך אפשר שמת באופן גשמי כי השכר הוא ברוחניות.

על כל מצוה בין קלה ובין חמורה יש שכר רוחני לעתיד לבוא ושכר גשמי בעולם הזה

אמנם נראה כי אף אשר שכר מצוה של כיבוד אב ואם בעושה לשמה בהאי עלמא ליכא, מכל מקום הרי אמרו רבותינו ז"ל { קידושין מ' ע"א } על מצוה זו שאדם ואכל פירותיהן בעולם הזה והקין קיימת לו לעולם הבא, וברש"י { שם } פירש 'למען יאריכון ימיך' היינו לעולם שכולו ארוך, אבל 'למען ייטב לך' היינו בעולם הזה, בחי"ך, ולכאורה קשה מגמ' דאיייתנן דהתם אמרינן להדיא דגם 'למען ייטב לך' הוא לעתיד לבוא, ליום שכולו טוב, ועיין במאירי שביאר דיש קצת קיבול שכר בעולם הזה אבל עיקרו בעולם הבא, אך עדיין צריך להבין בגמ' דהכא דרשוה ל'למען ייטב לך' לעתיד לבוא, והתם דרשינן לה 'בחייך'.

ואפשר לומר על פי המדרש { כי תצו ו' ב' } וז"ל: 'כי יקרא קן צפור לפניך זשה' (משלי ה' ו') ארח חיים פן תפלס נעו מעגלתיה לא תדע, מהו ארח חיים פן

המקיים מצוה א"א בעולם שיחררה באותה שעה הרהורי ע"ז

כבוד את אביך ואת אמך למען יאריכון ימיך על האדמה אשר ד' אלקיך נתן לך { שמות כ' י"ב }.

במשנה תורה מצינו כמה חילוקי לשונות במצוה זו, דנאמר שם { דברים ה' ט"ז } "כבוד את אביך ואת אמך כאשר צוך ד' אלקיך למען יאריכון ימיך ולמען ייטב לך על האדמה אשר ד' אלקיך נתן לך".

והנה מצינו בגמ' קידושין { ל"ט ע"ב } דאחר יצא לתרבות רעה מחמת מעשה שראה איך שאחד כיבד את אביו ומת, והיה קשה עליו המקרא הזה ד'למען יאריכון ימיך', והנה תירצו שם בגמ' דאפשר שהיה עסוק באותה שעה בהרהור עבודת כוכבים ועל כן לא האריך ימים, ועל זה הקשו דעל זה גופא יש להקשות אמאי לא הגינה עליו מצוות כיבוד אב ואם שלא יבוא לידי הרהור עבירה, ובאמת זה תמוה שהרי האדם בוא בעל בחירה ויש בכוחו להחליט אם להרהר בהרהורי עבודת כוכבים אם לאו אף בשעת עשיית המצוות שהרי לא נתבטל ממנו באותה שעה הבחירה, וא"כ מאי קא קשיא ליה.

והנראה כי באמת הענין כך הוא כי כאשר האדם עושה איזה מצוה לשם השם, אי אפשר במציאות שבאותה העת יחשוב הרהורי עבודה זרה כי המה תרתי דסתרי, כי כיון שעושה המצוה באמת ובתמים לשם ד' האיך יכפור בו ית' באותה שעה, וא"כ מוכרח איפה שלא חשב בהרהורי עכו"ם באותה שעה, אלא דיש להקשות דשמא לא עשה המצוה באמת ובתמים לשם ד' וממילא יתכן שחשב הרהורי עכו"ם באותה שעה.

התורה הבטיחה שכר למכבד אביו ואמו אפי' עושה כן שלא לשם שמים

אמנם נראה כי הנה נאמר "כבוד את אביך ואת אמך כאשר צוך ד' אלקיך" היינו שתעשה כן לשם שמים והיינו 'כאשר צוך ד' אלקיך', אז תזכה להבטחה של למען יאריכון ימיך ולמען ייטב לך, אמנם בפרשתן לא נאמר 'כאשר צוך ד' אלקיך', ואפשר לומר כי הכא

עצת הקטן

הליכות ומנהגים – שבת [ל"ט]

צו. רבותינו ז"ל היו מברכין על כוס של ברכה בסעודה שלישית כמו בכל סעודות שבת, אך לא היו שותין הכוס אחר ברכה"ז כיון שהיה אז הרבה אחר השקיעה¹.

1. בהרבה מקומות נהגו לשתות הכוס של ברכת המזון קודם הבדלה, כי סבירא להו שהוא חלק מהסעודה שלפניה, אמנם רבותינו ז"ל נהגו שלא לשתות, ולעמוד על יסודות ההלכה בזה הנה איתא בגמ' {פסחים ק"ב ע"א} "תנו רבנן בני חבורה שהיו מסובין וקדש עליהן היום מביאין לו כוס של יין ואומר עליו קדושת היום ושני אומר עליו ברכת המזון דברי רבי יהודה ר' יוסי אומר אוכל והולך עד שתחשך כוס ראשון מברך עליו ברכת המזון והשני אומר עליו קדושת היום", ועיין שם בגמ' לעיל {ק' ע"א} דאמרין דלית הלכתא כהאי בריתא רק הלכתא הוא דפורס מפה ומקדש.

וברי"ף {שם כ"ב ב'} כתב על זה "אע"ג אידחיאה לה, גמרינן מינה דהיכא דגמור סעודתייהו מקמי דקדיש יומא, ואדמשו ידייהו קדיש יומא, מקדמינן ומברכין ברכת המזון על כוס ראשון ואחר כך אומר קידוש היום על כוס שני" – והיינו דאם סיימו הסעודה קודם כניסת שבת ועד הכא והכא נכנס שבת ומברכים ברכת המזון על הכוס ששותין אותו ואחר כך אומרים קידוש היום על כוס שני.

אמנם הרא"ש {שם פ"י ס"ז} כתב "וה"ר ישעיה מטרני כתב, דודאי לרבי יוסי דאמר גומר סעודתו ומתיר לאכול ולשתות קודם קידוש, לדידה מברכין ברכת המזון קודם קידוש, אבל לשמואל דמצריך להפסיק בפריסת מפה ואוסר לאכול ולשתות קודם שיקדש, אם כן היאך ישתה כוס של ברכת המזון קודם קידוש, ודברים של טעם הם", והיינו דלפי דעתו אם אסור עוד לאכול בשעה זו הרי שגם אסור לשתות הכוס של ברכת המזון.

והנה בשולחן ערוך {או"ח סי' רע"ב סעי' ו'} כתב וז"ל: "אם גמר סעודתו וקידש היום קודם שברך ברכת המזון מברך ברכת המזון על כוס ראשון ואחר כך אומר קידוש היום על כוס שני וצריך להזכיר של שבת בברכת המזון אף על פי שמברך קודם קידוש, הגה, ויש אומרים דאינו מזכיר של שבת דאזלינן בתי תחלת הסעודה וכן עיקר כמו שנתבאר לעיל סוף סימן קפ"ח ויש מחלוקת אם יטעום מכוס של ברכת המזון קודם שיקדש גם אם צריך לאכול מעט אחר הקידוש כדי שיהא הקידוש במקום סעודה, ויש אומרים דאף בגמר סעודתו אינו מברך ברכת המזון תחלה אלא פורס מפה ומקדש ומברך המוציא ואוכל מעט ואחר כך מברך ברכת המזון, הגה: והכי נהוג להוציא את נפשו מפלוגת סברא ראשונה", עכ"ל.

אמנם לא ביאר בהאי ענינא אם כוונתו לברך ברכת המזון על הכוס ולשתותה, או שלא ישתנה, ובשולחן ערוך הרב {שם סעי' י"ב} מבואר הענין יותר "יותר טוב שיקדש מיד ויאכל מעט אחריו, כדי שיהא הקידוש במקום סעודת שבת שלאחריו, ממה שיברך ברכת המזון מיד ויקדש אחר כך, מפני שאם יעשה כן יכנס במחלוקת רבות. שיש אומרים שיברך בורא פרי הגפן על כוס ברכת המזון ויטעמנו וכו' ויש אומרים שלא יטעום כלום מכוס של ברכת המזון שהרי לא קידש עדיין, ולפיכך לא יברך עליו בורא פרי הגפן אלא יניחנו עד לאחר שיטעום מכוס של קידוש ואז יטעום ג"כ ממנו".

והנה לקמן {בסי' רצ"ט סעי' ו'} כתב השולחן ערוך הרב לגבי מוצאי שבת וז"ל: "כש יהיה יושב ואוכל מבעוד יום שאינו צריך להפסיק מסעודתו ולהבדיל קודם ברכת המזון, יש לו לשתות גם כן מכוס של ברכת המזון אע"פ שלא הבדיל עדיין, לפי שכוס של ברכת המזון הוא גם כן מכלל הסעודה למי שנהר לעולם לברך ברכת המזון על הכוס. אבל מי שמברך לפעמים בלא כוס, לפי שסומך על האומרים שברכת המזון אינה טעונה כוס, אסור לו לשתות עתה מכוס ברכת המזון קודם הבדלה", ותלה ענין זה במקומות שהקפידו לברך על הכוס או לא, וכן הוא במשנ"ב {שם סי' ק"י} וז"ל: "ומותר לשתות מהכוס אף שהוא קודם הבדלה דכוס של בהמ"ז שייך לסעודה. וכ"ז למי שנהר תמיד לברך על כוס אבל למי שמברך לפעמים בלא כוס לפי שסומך על הפוסקים שסי"ל דאין בהמ"ז טעונה כוס אסור לו לשתות עתה מהכוס של בהמ"ז קודם הבדלה [מ"א ושי"א] וכתב הח"א דזה דוקא אם הוא כבר ודאי חשיכה אבל אם הוא ספק חשיכה נראה דיכול לשתות מכוס של בהמ"ז אף מי שאינו נהר תמיד לברך על הכוס:

אמנם רבותינו ז"ל הקפידו לברך על הכוס תמיד בשבת, [כמו שכבר הארכנו לעיל] ועם זאת נהגו שלא לשתות, ונראה כי לא הקפידו לברך על הכוס אלא בשבת ויו"ט לחוד מפני כבוד השבת ויו"ט, אבל לא הקפידו כן בימות החול, וממילא מוכח כי דעתם היה דאין ברכת המזון צריכה כוס מדינא, ומשום כך נהגו שלא לשתות הכוס של ברכת המזון בסעודה שלישית כמו שמבואר בהשו"ע"ר ובהמשנ"ב וכסתיתם הפוסקים.

מעט צרי

הכנה לקבלת התורה

בפרשת השבוע נקרא את מעמד הנשגב של קבלת התורה, המעמד בו עם ישראל קיבל את משמעותו ומהותו – אבל מעט קודם לכן, בתחילת הפרשה, מספרת לנו התורה ענין אחר לחלוטין, שלכאורה אין לו שום שייכות ושום משמעות לקבלת התורה, "וַיְהִי מִפְּתַח הַיָּמִים מִשָּׁחַ לְשִׁפְטָא אֵת הָעָם וַיַּעֲמֵד הָעָם עַל מִשְׁחָ מִן הַבְּקָר עַד הָעֶרֶב, וַיֵּרָא הַתָּן מִשְׁחָ אֵת כָּל אֲשֶׁר הוּא עֹשֶׂה לָעָם וַיֵּאמֶר מַה הַדָּבָר הַזֶּה אֲשֶׁר אַתָּה עֹשֶׂה לָעָם מִדּוּעַ אַתָּה יוֹשֵׁב לְבִדְדָךְ וְכָל הָעָם נֹצֵב עֲלֶיךָ מִן בְּקָר עַד עֶרֶב" יתרו מוציע לו את הרעיון למנות שרי עשרות שרי מאות ושרי אלפים.

כשנתבונן בפסוק שמשה רבינו מסביר לחותנו את מה שקורה, יש כאן כפל לשון מובהק – "וַיֵּאמֶר מִשְׁחָ לְחַתְּנוֹ בִּי יְבֵא אֵלַי הָעָם לְדַרְשׁ אֲלַקִּים, בִּי יִהְיֶה לָהֶם דָּבָר בָּא אֵלַי וְשִׁפְטֵי בֵּין אִישׁ וּבֵין רֵעֵהוּ וְהוֹדַעְתִּי אֵת חֲקֵי הָאֲלֹקִים וְאֵת תּוֹרֹתַי" בתחילה הוא כופל את ההנגעה של העם אליו "כי יבא אלי העם לדרש אלקים" ושוב "כי יהיה להם דבר בא אלי", ואז הוא מסביר מה הוא עושה כאשר בא אלי מאן דהוא, ג"כ בכפילות לשון "ושפמתי בין איש ובין רעהו" ושוב "והודעתי את חקי האלקים ואת תורותיו" – מה הרעיון של הכפילות לשון הלון ושוב? וגם מדוע ענין זה הגיע בסמיכות לקבלת התורה?

אזרחי הקלעים

השבוע דיברתי עם צורב צעיר היושב בין המשפתיים, עד לאחרונה הוא היה מבחירי הישיבה, ובתקופה האחרונה החלה אצלו ירידה רוחנית גדולה, הבחור עצמו לא הצליח להבין ממה זה נובע אצלו, הוא הרי בחור כל כך מחובר ללימוד, הוא כל כך אוהב את המצב הישיבתי, ועם כל זה משהו לא נוסע כמו שצריך, מכאן לשם התברר שבתקופה האחרונה היה לו סכסוך חברותי עם כמה וכמה בחורים שהתנכלו לו, הבחור עצמו לא קישר בין שני הדברים, הוא לא תפס שאחד תלוי בשני – אבל כן, בהחלט זה היה תלוי אחד בשני, ברגע שהוא לא התמודד חברתית כבר לא היה לו מוטיבציה לשון דבר, וכבר היה קשה לו רוחנית, כבר התחילו לו כל מיני ספיקות ושאלות, הכל נבע פשוט ממצב רוח ירוד.

***

המסר הנפלא שאפשר להוציא מתוך הפסוקים האלה, הוא כך, אל משה רבינו מגיעים אנשים עם כל מיני בעיות ברוחניות "כי יבא אלי העם לדרש אלקים" הם מגיעים כל אחד בשאלותיו הרוחניות, בספיקות באמונה, וכו', הם רואים שיש כאן בעיה רוחנית, אבל אומר משה לחותנו "כי יהיה להם דבר בא אלי" – אני מבחינתי רואה שיש כאן משהו גשמי פשוט, הבעיה היא לא יציבות רוחנית אלא יציבות כסיסית – גשמית, כשבן אדם יציב בצרכי החיים הכסיסים שלו הוא הרבה יותר יציב ברוחניות שלו, על הרוב בעיה רוחנית מופנת בחובה אי יציבות של האדם כאדם!

משה רבינו לא מנסה לטפל דבר ראשון בחלק הרוחני, אלא דווקא בחלק הגשמי, בחלק האנושי, "ושפמתי בין איש ובין רעהו" לראות האם טוב לו בחיי היום יום, הוא הוא מסתדר בפרנסה, האם הולך לו כמו שצריך, הוא מסתדר חברתית, אחר כך "והודעתי את חקי האלקים ואת תורותיו" כי כאשר יש לו בעיות בחיי היום יום קשה לו להתקדם בבחינה רוחנית, הוא נהיה מבלבל ומסובך, ואין לו את הרועג הנפשי להצליח ברוחניות.

הציה רוחנית? לא בדיוק

מוכן איפה מה המקום שהתורה מצאה לכתוב את הסיפור הזה דווקא כהקדמה לקבלת התורה – יש כאן מסר עמוק בחינוך לרוחניות, דבר ראשון צריך לטפל בחלק הגשמי, שזה יהיה טוב ויציב, ככה הילד יוכל לגשת טוב לחלק הרוחני שלו – כשרואים ילד שלא מסתדר מבחינה רוחנית, רוב הסיכויים שיש לו קשיים בחיי היום יום, הבעיה היא עוד הרבה לפני רוחניות, יש לו בעיה עם החברה, או עם כל דבר אחר, זה מה שטמון מאחורי הבעיה הרוחנית, לפעמים כשבדקים טוב את מה שעומד מאחורי הבעיה הרוחנית תופסים את השורש ואת הנקודה שהביאה לכל הקושי, וכשפותרים אותה פשוט נפתרת הבעיה הרוחנית מאליה.

עשה לך שרה

האם הבעל יכול להוציא את אשתו בקידוש אם לא התפללה ערבית?

נאמר בפרשת השבוע {שמות כ' ז'} "זכור את יום השבת לקדשו", ומבואר בגמ' ברכות {כ' ע"ב} דזכור הוא מצות קידוש היום לקדשו בדברים, וכיון שזכור ושומר בדבור אחד נאמרו, ושומר היינו שמירת שבת לא לעשות כל מלאכה, הרי שכל מי שישנו בחיוב שמירה ישנו בחיוב זכירה, וממילא גם נשים חייבות בקידוש היום, וכן הכריע השו"ע {או"ח סי' רע"א ע"ב} ב' דנשים מוציאות את האנשים בקידוש, [ואף כי הב"ח ועימיה פסקו בדבר, ולמדו ממגילה שאין האשה מוציאה את האיש, כבר דחו אותם המג"א והט"ז ועימיהו, דיש חילוק בין מגילה הנקראת בבית הכנסת בפרהסיא ואין זה מכבוד הציבור, לבין קידוש שהוא בביתו, וכן מבואר בתוס' {סוכה ל"ח ע"א ד"ה באמת} עיי"ש].

והנה המג"א {שם ס"ק א'} הביא על פי מה דכתב הרמב"ם {הל' שבת פ"ט ה"א} דחיוב קידוש מדאורייתא הוא בדברים בלבד, דאם התפלל אדם תפילת ערבית יצא ידי"ח קידוש דאורייתא.

ולפי דברי המגן אברהם קשה, האין מוציא הבעל את אשתו ידי"ח קידוש אם לא התפללה ערבית, שהרי הבעל חייב עתה בקידוש רק מדרבנן, כי כבר יצא ידי"ח קידוש דאורייתא בתפלה, ולעומת כן האשה שלא התפללה חייבת בקידוש מדאורייתא, ואין חייב מדרבנן מוציא ידי חייב מדאורייתא.

[והדגול מרבכה {שם} חידש על פי דברי המגן אברהם, כך, דאם האשה התפללה ערבית בליל שבת ויצאה ידי"ח קידוש מדאורייתא בתפלה, אזי אפשר לבנה הקטן להוציאה ידי"ח קידוש על היין, כי שניהם חייבים בקידוש מדרבנן בשוה, אבל אם בנה הקטן התפלל אף הוא הרי שיש לו שתי גריעות, אחד שהוא קטן וכל חיוב מעיקרא הוא מדרבנן ועוד שכבר יצא ידי"ח עיקר הקידוש ג"כ בתפלתו, וממילא אי אפשר לו

להוציא ידי"ח את אמו, ע"כ דבריו, אלא שיש לעיין בזה, דמג"ל לומר שיש מושג של תרתי לגריעותא בזה, דכיון שחיובו של הבן מתחילה הוא מדרבנן שוב גם אם התפלל עדיין לא קיים את אותו דרבנן שרבנן קבעו לקדש על היין דווקא, והוא לא עשה כן, ויל"ע].

וכבר נודעו דברי הגאון רבי עקיבא איגר ז"ל {סי' רע"א} שחידש כי אפילו אמו אדם 'שבת שלום' וכדו' כבר יצא ידי חובת קידוש, שהרי קידוש את יום השבת בדברים, ולפי"ז בעת שהאשה אומרת שבת שלום לבעלה בעת שחוזר מבית הכנסת נעשית חייבת בקידוש מדרבנן, ואפשר לבעל להוציאה ידי"ח.

והנה ברש"י {נזיר ד' ע"א ד"ה והרי מושבע וכו'} מבואר דחיוב קידוש דאורייתא הוא על היין ממש, ולפי דבריו בוודאי אין האשה יוצאת ידי"ח קידוש דאורייתא באמירת 'שבת שלום', וכן כדעת רש"י נקטו הרבה ראשונים כמו הרא"ש {פסחים} שהגדיל לומר שאם קידש שלא במקום סעודה אינו יוצא ידי"ח קידוש מדאורייתא, ואף רבינו יונה {שם} דפליג עליו מ"מ מסכים עמו שחיוב קידוש על הכוס הוא דאורייתא, ולפיהם בוודאי האשה חייבת בקידוש מדאורייתא, אלא שלפי דבריהם ג"כ לא יקשה כלום כי היי"ג הבעל לא יצא ידי"ח מדאורייתא שהרי לא קידש על יין.

ובאמת יש לעיין בדברי רע"א עצמו שהוא נקט בחירושו, כדעת רש"י ועימיה דחיוב קידוש מדאורייתא הוא על היין דווקא.

והנה במשנ"ב {שם ס"ק ב'} כתב "ואולם יש לפקפק בזה הרבה דהא קי"ל לעיל בסמ"ן סי' ס"ד המצות צריכות כונה לצאת בעשיית המצוה ומסתמא אין מדרג העולם לכוין לצאת את המ"ע דזכור בתפלה כיון שיש לו יין אפ"ת ויכול לקדש עליהן אח"כ בברכה כדן וטוב יותר שיצא אז המ"ע

דאורייתא משיצא עתה ויהיה בלא כוס ושלא במקום סעודה ועוד כמה טעמים אחרים שיש לפקפק בזה", עכ"ל, וא"כ לפי דבריו אף אם סבירא לן דקידוש מדאורייתא אינו על הכוס מ"מ אינו מתכווין לצאת ידי"ח בתפלתו ושוב הבעל חייב בקידוש מדאורייתא אף לאחר תפלתו.

והביאור הלכה {שם} הוסיף עוד פקפוק אחר לומר שהאיש יוצא ידי"ח קידוש בתפלה, שהרי מבואר ברמב"ם {שם הל' ב'} דצריך להזכיר יציאת מצרים בקידוש והרי אין מזכירין יציאת מצרים בתפלה, וא"כ אף לדעת הרמב"ם אינו יוצא ידי"ח קידוש בתפלה.

אלא שיש לעיין בזה, כי אין מבואר ברמב"ם שחיוב אמירת יציאת מצרים הוא חלק מעיקר הקידוש שבלא זה אינו יוצא ידי"ח,

אך באמת גם בלא דברי המשנ"ב, הרי מבואר בגמ' {ראש השנה כ"ט ע"א} דאף מי שיצא ידי"ח מצוה יכול להוציא את חברו בחיובו כי כל ישראל ערבים זה לזה, ואמנם כי הדגול מרבכה עצמו נסתפק האם נשים הם בכלל ערבות, ורצה להוכיח מרש"י {נדה י"ג ע"ב} דאינם בכלל ערבות, אך הוא עצמו מסתפק שם דאולי זה דווקא לגבי שהאשה תוציא את האיש, אבל האיש בוודאי הוא בכלל ערבות על האשה אך שכבר יצא ידי"ח, ולפי זה אף אם נאמר שכבר יצא הבעל ידי"ח בתפלה מ"מ אפשר לו להוציא את אשתו אף אם היא חייבת מדאורייתא כגון שעדיין לא התפללה ערבית.

וזאת תורת העולה

שהבעל מוציא את אשתו בקידוש אף אם כיון בתפלתו לצאת ידי"ח קידוש דאורייתא, מדין ערבות.

שרפי הודש

הרה"ק רבי יהודה לייב אייגר מלובלין זי"ע

הוריו – אביו הגה"ק רבי שלמה אייגר זצוק"ל אבד"ק קאליש ופונא בן הגאון הקדוש רבי עקיבא אייגר זצוק"ל, ואמו מרת מרת רבקה גולדא בת הר"ר ישראל הירשון מוורשה ז"ל.

לידתו – נולד בשנת ה'תקע"ה בפונא.

נו"ב – בתו של הר"ר עזריאל גרטשטיין מלובלין ז"ל.

רבנותו – בצעירות וקנה תורתו אצל זקינו הגדול רבי עקיבא אייגר זצוק"ל, לאחר מכן התקרב לדרך החסידות ונעשה לתלמידו המובהק של הרה"ק רבי מנחם מענדל מקאצק זי"ע, כאשר פרש הרה"ק רבי מרדכי יוסף ליינער מאיזביצא זי"ע הלך עמו והתאבק בעפר רגליו.

פעילותו – לאחר הסתלקות רבו הק' מאיזביצא זי"ע הוכתר להנהיג עדה בישראל, נודע בחריפות מחשבתו ועבודתו העצומה בתפילותיו הארוכות עד שעות המאוחרות ביום, והיה משנה עתים ומחליף את הזמנים ככוח עבודתו,

תורתו – ספריו הק' תורת אמת ואמרי אמת.

זרעו – בנו הרה"ק רבי אברהם אייגר מלובלין זי"ע ממשיך דרכו וממלא מקומו [לצד תלמידו הרה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין זי"ע], ובתו הצדקנית מרת קיילא נחמה ע"ה ז' הרה"ק רבי שאול ידידיה אלעזר טאוב ממודיץ זי"ע בעל ה"אמרי שאול", ובניו"ש נישאה להרה"ק רבי רמיה קאליש זי"ע בן הרה"ק רבי יעקב דוד מאמשניוב זי"ע.

הסתלקותו – ביום כ"ב שבט [ו'ד' דברו הק' הרמ"מ מקאצק זי"ע] {ה'תרמ"ח, ומנו"כ באהל בביה"ח החדש בלובלין}.

התקרבותו של הרה"ק רבי לייבל'ה זי"ע לחסידות

רבי לייבל'ה איג'ר היה תלמיד חכם מיוחס, נכדו של רבי עקיבא איג'ר, גדול הדור הנודע. בניגוד לרצון משפחתו עזב ר' לייבל'ה את ביתו, והצטרף אל החסידים שבעיר קאצק. וכך אירע לו כשבא אל קוצק בפעם הראשונה, תחילה נכנס ר' לייבל'ה לבית המדרש כשהוא לבוש בהדור. לרגליו גרבי משי ומכנסי קטיפה, על ראשו שטריימל ותיק ובו סליתו בבית שחיו, ראה אותו חסיד אחד, היךש מטומטום שמו. בא הירש אל ר' לייבל'ה מאחוריו, הפיל מראשו את השטריימל, לקח ממנו את הטלית ונתן אותם לאחד מן החברים כדי שימכור אותם ויביא בכסף יין-שרף (משקה חריף). נכנס ר' לייבל'ה אל חדרו של הרבי מקוצק וסיפר לו על מה שנעשה לו. שלח הרבי לומר להירש שיחזיר לרבי לייבל'ה את מה שלקח – "בין כך ובין כך הוא לא יישר כאן" – אמר הרבי, וניבא בכך כי יום יבוא רבי לייבל'ה יעזבונו, כעבור איזה זמן שלח אביו של ר' לייבל'ה, הרב שלמה איג'ר, שליח כדי לדעת ולהבין כיצד חי בנו בין החסידים. חוות מבורכת הייתה לשליח – יהודי נכבד ולו זקן לבן. להפתעתו של השליח, כשבא אל בית המדרש לא פנה אליו איש ולא כיבדו כפי שציפה. איש איש היה עסוק בענייניו וברעינותיו, ולא השגיחו בו. תמוה היה הדבר בעיניו, אך לבסוף פנה הוא אל אחד מן החסידים ושאל: "האם כאן הוא הרב, ר' לייבל'ה איג'ר?" הביט בו החסיד בתימהון ורק ענה: "אין כאן רב". המשיך הזקן ושאל חסידים אחרים שנמצאו גם, עד שבאו ועמדו סביבו כמה מן החסידים. אמר אחד מהם: "איני אגיד לכם – הוא בודאי מתכוון ללייבל'ה-שלמה-עקיבא", כלומר – לייבל'ה בן שלמה בן עקיבא. כך אמר החסיד את השמות, בלי להקדים להם את התואר "רב". כששמע זאת הזקן נבהל מאוד, ולא הבין איך יכולים החסידים לכנות את רבותיו הגאונים בשמותיהם הפרטיים, שלא בדרך כבוד. שהה שם הזקן עוד כמה ימים ואחר כך שב אל ביתו. כבואו שאל אותו רבי שלמה איג'ר מה ראה בקוצק. ענה לו השליח: "אספר לך מקרה אחד המעיד על הכלל. באותו היום שבאתי לשם חיפשי הרבה את בןך, עד שמצאתי אותו יושב בסעודה עם חבורת מרעיו. לפניהם על השולחן עמדה קערת גריסים פשוטה, קערת בצלים וקבוק י"ש, והם ישובו ואכלו. בעודי עומד שם, הופיע פתאום אברך אחד לבוש בגדים קרועים ובלויים, ופלט מפיו: "חב'ר! ר' הירש פ'ר בא! ומיד קמו כולם, השאירו את הקערות על השולחן ורצו בבחילות לקבל את פניו של אותו הירש פ'ר. הלכתי גם אני אחריהם, כי חשבתי שאותו אדם ודאי גאון נודע הוא בתורה ואתה מגדולי הדור. והנה ראיתי אדם שהיה לבוש כדרך האיכרים, לרגליו נעלי עץ פרווה, למותניו חגורת קש ומין כובע פרווה פשוט חבוש לראשו, שאלתי: "ודאי למדן הוא", ואמר לי: "הוא יודע רק פרק משניות", "אולי הוא מיוחס" – בן של אופה פשוט, ענו לי" – "אולי הוא עשיר?" הוספתי לשאול – הנה רואה בעצמך... אז שאלתי: "אם כן, מה הוא?" וענו החסידים: "ענו הוא", כשמע ר' שלמה איג'ר את סיפורו של השליח הזקן צחק בקול: "שמעתם? לא למדן ולא מיוחס ולא עשיר – אם כן מה הפלא שבעל ענווה הוא? וכי במה יוכל להתגאות?" ורבי חנוך מאפסנדר נהוג היה לספר סיפור זה ולהוסיף: "ואני אומר – שאם אדם הוא לא למדן, לא מיוחס ולא עשיר, ובכל זאת הוא בעל ענווה – זוהי מדרגה גדולה". [נ.ב. בהכרח לציין מה שאמר הרה"ק בעל ה"בית ישראל" מגור זי"ע על מעשה זה, כי שמע מאביו הרה"ק בעל ה"אמרי אמת" מגור זי"ע כי לא היה כזאת מעולם, שתייחסו בקאצק בלובלין כזה לרבי עקיבא אייגר, כי הרה"ק מקאצק החשיביו ביותר]

רבינו מהר"י נמנה על צאצאיו

קטפי גנוזות

חקרי המכון – מפע צאתו של רבינו מהר"מ זצוק"ל מגלות אירופה לארה"ק [ב']

לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה

המצב בארץ הקודש באותם הימים היה חמור ביותר מבחינה כלכלית, אותה תקופה נקראה 'תקופת הצנע' או בשמה האחר 'תקופת דב יוסף' על שמו של שר האספקה והקיצוב באותם הימים, משרד האספקה והקיצוב היה מעורב בניהול כל הפעילות הכלכלית הבסיסית במדינת ישראל, באופן שנגע לכל אורה ואזרח, מה אזרחי המדינה יאכלו וילבשו, המשרד הכין רשימה של מוצרי יסוד שכללו מזון, לבוש, הנעלה, הריטים, כלי בית ובהמשך אף חומרי בניה, וקבע סל מצרכים לכל אזרח, מטרתו של סל המצרכים הייתה לדאוג לאספקת המוצרים היסודיים לכל אזרח בישראל, לבלום את האינפלציה הדוהרת ולהוריד את מדד יוקר המחיה, המשרד דאג לחלוקת פנקסי תלושים לאזרחים בעזרתם יוכלו לקבל את סל המוצרים לנפש בהגיעם לנקודות צריכה שונות. כל אדם או משפחה היו יכולים לרכוש את מוצריהם רק בחנויות שנקבעו לגביהם מראש, כגון מכולת, חנות ירקות, אטליו וכד', המצב היה קשה בעליל.

עד כדי כך היה המצב הכלכלי נורא, שבעת עלותו של רבינו לארץ הקודש הביא עמו ארגון תפוחים, מהם נתן כמה תפוחים להרה"ק בעל ה"בית ישראל" מגור זי"ע, וכמה להגאון האדיר מטשעבין זצ"ל, ולעוד כמה גדולי ישראל אשר שמחו על המתנה כעל כל הון, מחמת כי פרי כמו תפוחים היה נחשב למותרות בארץ ישראל של אותם הימים.

כל מי שענין עלותו של רבינו לארץ ישראל באה לאוזניו חשב עליו כמשתגע, לעזוב את ישיבתו ברומו של עולם ללכת למדבר שממה, מאיגרא רמה לברא עמיקתא, אך רבינו לא נרתע מכל זה, ותיכנן את צעדיו לקנות את ארץ ישראל ביסורין.

רבינו קיבל את המלצתו של ה"חזון איש" והודיע על כך לבני העדה, אשר על אף צערם הרב על עזובם לאנחות שמחו שמחה רבה על כי רבינו פועל למען ישאר להם משען ומשענת.

רבינו מהר"ם זי"ע עם הגאון רבי חיים קרייזוויטש זצ"ל
בשמחת שבע ברכות לבן רבינו זצוק"ל –
הרה"צ רבי אשר סג"ל לנדא שליט"א
מפלעטבוש, נראים משמאל לימין:
הרה"צ רבי אברהם אנגלרד זצ"ל אב"ד דאברא ורב קרית באבוב בבת ים [ש"ש
רבינו זצוק"ל], הרה"צ רבי יוסף משה
מייזליש זצ"ל אב"ד אוויוואר [מחותנו של
רבינו זצוק"ל], והרה"צ רבי יהושע מנחם
אהרנבערג זצ"ל ראב"ד יפו ותל אביב

עד עזובו של רבינו את אנטווערפן היו הקהילות מאוחדות יחד תחת קהילה אחת, מחמת פעולותיו הכבירות של רבינו לאחדם ולוחזם כאיש אחד, אך כאשר רבינו עמד לעזוב את המקום חזרו הדברים למקומם להיות שני קהילות כבראשונה, ואכן בשנת תשי"ד נתמנה הגאון האדיר רבי חיים קרייזוויטש זצ"ל לאב"ד קהל "מחזיקי הדת" באנטווערפן, ולצידו נתמנה הגאון רבי הלל מדליה זצ"ל לאב"ד קהל "שומרי הדת" באנטווערפן.

כהמשך למאמר משבוע העל"ט אודות עזיבתו של רבינו מהר"ם את אנטווערפן בדרכו לארץ הקודש.

ולא תהיה עדת ד' כצאן אשר אין לו רועה

על אף רצונו העז ושאיפתו הגדולה של רבינו לעלות לארץ הקודש אלתר אחר שהודיע הדבר לבני עדתו באנטווערפן לא עלה הדבר בידו אלא לאחר כמעט שנה תמימה, משך אותה תקופה רבו עד מאד הפעולות אשר עשה רבינו על מנת להשאיר את בני העדה אחוזים בעוגן ראוי ונכון, רבינו לא הניחם להיטלטל לבדם במים הסוערים של אותם הימים, אלא דאג ופעל להביא לעיר מנהיג בעל שיעור קומה רמה להנהיגם ולהנחותם הדרך.

רבינו היה בקשר עצום עם הגאון האדיר רבי אברהם ישעיהו קרליץ זצוק"ל ה"חזון איש", אותו היה רבינו מבקר תכופות בעת בואו לארץ הקודש עוד בימי שבתו באנטווערפן, שהיה נוסע מפעם לפעם שמה, והיה מעלה בפני החזון איש דיני תורה רבים אשר באו לידיהו במשך התקופה האחרונה לשמוע דעתו הקדושה של בעל החזון איש.

רבות ידובר אודות מעשיות נפלאות אשר היו בין רבינו לה"חזון איש", ואשר זה האחרון כיבדו ונישאו ביותר, באחד הפעמים האחרונות אשר נסע רבינו לארץ ישראל קודם עלותו לקבוע משכנו שמה, דיבר עם ה"חזון איש" אודות רצונו לעלות לארץ הקודש, וחפץ הוא לשמוע דעת ה"חזון איש" אודות גברא רבה אשר ראוי להימנות לישב על כסא שופט צדק בעיר אנטווערפן.

ימים מקדם הכיר ה"חזון איש" בארץ הקודש את הגאון האדיר רבי חיים קרייזוויטש זצ"ל, אשר קודם ירדתו לשיקאגו שם הקים את ישיבתו הרמה, היה מבני ארץ ישראל ודר במושבה פתח תקוה של אותם הימים הסמוכה לבני ברק, והיה בא מעת לעת לשטוח שאלותיו בפני ה"חזון איש" ולקנות תורה מפיו – עתה כאשר עלתה השאלה לפתחו של ה"חזון איש" המליץ לכבודו על האי גברא רבה לעמוד בראש העדה בעיר אנטווערפן.

שהשמחה במעונם

נשגב בזאת ברכת

מזלא טבא וגדיא יאה לידידניו היקרים

הרה"צ רבי מרדכי זיסקינד סג"ל לנדא שליט"א
 בן רבינו מהר"מ זצוק"ל
 ולהתנו הרה"ח ר' פנחס שטערן שליט"א
 ולנכדו הרה"ח ר' מאיר שליט"א
 לשמחת הולדת הנינה / הנכדה / הבת
 בשעט"מ
 ***

חבה"ח גלעד מלצר שיחי'
 לרגל נישואיו בשעט"מ ולמו"ט

כה יתן ד' וכה יוסיף שפע רב ממעון הברכות
 ואך טוב וחסד ירדפוכם כל הימים

הפצת הגליון נדבת

ידידנו החשוב

הרב דב כהן שליט"א

לרפואתו השלימה והמהירה של

הרה"ח יוסף בן מנוחה שיחי'

בריות גופא ונהורא מעליא בתושחי'

הפצת הגליון נודבה ע"י

ידידנו החשוב

הרה"ח ר' שמעון וועבר שליט"א

לז"נ

הגה"ק רבי יעקב בן רבי אליעזר וידנפעלד

זצוק"ל בעל ה"כוכב מעקב"

אב"ד הירמאיליב

תלמיד רביה"ק

רבי מרדכי זיסקינד מסטריא זי"ע

יוד"כ"א שבט ה'תרנ"ד

הפצת הגליון נודבה

ע"י ידידנו החשוב

החפץ בעילום שמו שיחי'

להצלחה בכל הענינים

הפצת הגליון נודבה

לז"נ

הגה"ק רבי משה קליערס זצוק"ל

אב"ד טבריה

בעל "תורת הארץ"

יוד"כ"ג שבט ה'תרצ"ד

ק"ל ע"י

מכון "מרגניתא דרבי מאיר"

דראהביטש

רח"י יעבץ 2 בני ברק

לתרומות – הארות והערות – והצטרפות

לרשימת התפוצה נא לפנות לדוא"ל

mdm1038@gmail.com

© כל הזכויות שמורות